

CRKVA PRED IZAZOVOM JEDINSTVA

Gospodin Isus dobro je znao koliko je velik dar jedinstva zajednice koju je pokrenuo, te je zato i molio za svoje učenike da budu jedno: „Ne molim samo za ove nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene: da svi budu jedno kao što si ti, Oče, u meni i ja u tebi, neka i oni u nama budu, da svijet uzvjeruje da si me ti poslao” (Iv 17,20-21). Već iz njegovih riječi bilo je jasno da će to jedinstvo biti ugroženo ne samo među apostolima i u prvoj Crkvi, već i među onima koji će kasnije prihvatiti evanđeoski navještaj i propovijedati radosnu vijest. Stoga s pravom možemo reći da je u svim vremenima bilo previranja koja su ugrožavala jedinstvo Crkve, pogotovo zato što je Crkva živa zajednica i u njezinu se životu neprestano pojavljuju nove i drukčije situacije, a opasnost je ista.

Crkva je živi organizam te je po svojoj biti zajednica koja pretpostavlja živo jedinstvo, jednako kao što svako biće ili svaki živi organizam to pretpostavlja. Živo jedinstvo Crkve jedinstvo je koje jamči isti Božji Duh, jednako kao što živom organizmu duša jamči jedinstvo. I kao što različite pošasti radikalno mogu ugroziti jedinstvo organizma na različite načine, a rezultat je uvijek isti - smrt, tako je i s jedinstvom Crkve. Postoje različiti radikalni načini i ugroze njezinu jedinstvu, od teškog grijeha do otvorenog raskola. S druge pak strane, ne ostvaruju sva bića, a paralelno tome ni sve zajednice, jedinstvo na isti način. Crkva kao posebna zajednica u svome nastanku i svojoj strukturi svoje jedinstvo ostvaruje na vrlo poseban način, ispunjavajući određene uvjete koji se tiču jedinstva njezine biti. Jedinstvo Crkve nije samo formalno jedinstvo neke institucije, već je jedinstvo živih osoba koje se trebaju založiti za njezino jedinstvo cijelom osobnošću i snagom kako bi se ono osjetilo i trajno učvršćivalo. Svjestan, međutim, ljudske krhkosti i slabosti onih koji vjeruju, kao i stalnih izazova i napasti koje će biti pred zajednicom okupljenom oko apostola, Gospodin Isus molio je na posljednjoj večeri upravo za jedinstvo Crkve, žarko zazivajući Oca da udijeli milost onima koji budu u njega vjerovali da budu jedno.

Koliko je jedinstvo Crkve bilo i jest nasušna potreba, te da Isusova molitva nije bila bespredmetna, pokazala su već prva stoljeća, kad su se počela javljati prva trvenja, pa potom i razdori koji su išli do mjere raskola u zajednici vjernika. Takvih napetosti koje ugrožavaju jedinstvo Crkve uočavamo i danas na različitim područjima života Crkve, ili pak u različitim krajevima i mjesnim crkvama, te se u nekim situacijama ne može više jasno uočiti što je to što Crkvu još uvijek drži u jedinstvu i čime je zajamčeno to isto jedinstvo.

Takvo jedinstvo narušava bilo grijeh, bilo krivi nauk, a počesto to dvoje ide zajedno. Promatrajući ta dva kriterija, stječe se dojam da u nekim važnim sadržajima i uvjerenjima koja se tiču čudorednog nauka ili disciplinskih odredbi danas, Crkva ne pronalazi zajednički jezik. Štoviše, kao da nema ništa zajedničko između apostolskog pologa vjere i uvjerenja dijela teologa i pastira Crkve, napose u nekim krajevima.

Istina, nije bilo vremena kad Crkva nije bila pred iskušenjem jedinstva koje je bilo narušavano ili povredom nauka ili crkvene stege u zajednici. No uz takve poteškoće Crkva je stjecala povijesno iskustvo i bistrila je teološku svijest, kroz koju se uvijek jasnije zrcalila spoznaja prave istine koju je imala o samoj sebi. Poteškoće i različite sporne situacije uvijek su Crkvu poticale da se, argumentirajući protiv rušitelja jedinstva, vrati na izvore, na iskonsku volju svoga Učitelja i Gospodina. Samo dokazujući da je Crkva uvijek dosljedna i vjerna istini Isusa Krista, mogla je razlučiti žito od kukolja, prave pastire od lažnih, vjerodostojan navještaj od onog iskrivljenog. Njezina teološka dosljednost s počecima koji su u Gospodinu treba i danas biti kriterij razlučivanja ispravnog od pogrešnog, istinitog od lažnog nauka. Štoviše, treba biti i poticaj da Crkva uloži napor oblikovati se prema svom autentičnom izvoru koji je sam Gospodin. Ako Gospodin ne oblikuje nauk i istinu, čudoređe i stegu Crkve, ne može se govoriti o njezinu stvarnom jedinstvu.

Pred sličnim izazovima našao se i sveti Ciprijan, kartaški biskup, polovicom 3. stoljeća, poradi čega je i jedan od svojih spisa posvetio jedinstvu Crkve izlaganjem prave istine koju Crkva od samih početaka dosljedno ispovijeda. Doista, njegova rasprava *Jedinstvo Katoličke Crkve (De unitate Ecclesiae catholicae)* rječito je svjedočanstvo o rješavanju narušenog jedinstva u vremenu u kojemu je on živio, ali isto tako može biti svjedočanstvo o kriterijima jedinstva koje je on tada ponudio Crkvi svojega vremena. U slučaju tadašnje afričke Crkve riječ je o dva problema koja su se ticala pokrajine Sjeverne Afrike, sa središtem u Kartagi u kojoj je stolovao. Prvi problem je bio novacijanski raskol, koji je nastao u Rimu pobunom i raskolom svećenika Novacijana, ali se vrlo brzo prenio i na afričko tlo. Ciprijan je vrlo brzo bio dužan očitovati se o tome svojim vjernicima stajući na stranu zakonite Crkve u Rimu, kojoj je u tom trenutku na čelu bio papa Kornelije. Drugi veliki problem nastao je u samoj kartaškoj zajednici, u kojoj je Kartaški pastir imao određeni broj članova klera protivan njegovu izboru za biskupa. Osim toga, ti isti članovi klera žestoko su mu spočitavali povlačenje iz Kartage za vrijeme Decijeva progona.

Zbog takvih napetosti sveti Ciprijan obrazlaže bit jedinstva same Crkve u jednom svom djelu kao nekoj okružnici kojom upozorava vjernike na značenje jedinstva Crkve i na pogubnost raskola i različitih podjela u Crkvi. Sveti Kartaški biskup uvjerenja je da su unutarne duhovne pogibelji vjernicima veća prijetnja od progona, jer u progonu vjernici jasno vide svog protivnika, dok je u opasnostima koje vrebaju iznutra protivnik skriven. Osim toga, taj protivnik nije obični protivnik, nego sam Sotona, stari lukavac, koji se vješto prikriva, zavodi i vodi u propast članove Kristova naroda: „Ne treba se isključivo bojati progona. Isto vrijedi za ono što otvorenim jurišom navaljuje na Božje slugu da ih uništi i obori. Lakše se brani gdje je bojazan očevidna. Duh se unaprijed spremi na boj kada se neprijatelj očituje. Više se moramo strašiti i čuvati neprijatelja koji se skriveno šulja te pod izlikom mira obara i dopuže prikrivenim prilazanjem. Otuda je i dobio ime zmije. U tome jest njegovo lukavstvo – njegovo slijepo i zakučasto umijeće kojim svladava čovjeka. Tako je odmah od početka svijeta varao. Laskao je lažnim riječima i neopretnom lakovjernošću prevario neuke duše. Jednako je pokušao napastovati samoga Gospodina. Krišom je pristupio kao da će se opet lukavo nametnuti i prevariti. Ali ga je Gospodin prozreo i odbio. Bio je oboren jer ga je Krist spoznao i razotkrio” (Sveti Ciprijan, *Jedinstvo Katoličke Crkve* 1).

Sve rečeno vrijedi i u našem vremenu, jer malo tko neće uočiti da je Crkva bila složnija i snažnija kada bi u vrijeme progona zbijala redove, dok bi vrijeme slobode dovodilo do opuštanja i do osipanja iznutra. Jednako kao što je Crkva tumačila progone kao sotonsko djelo protiv Kristove Crkve, tako su sveti oci bili uvjerenja da je i razbijanje unutarnjeg jedinstva djelo istog protivnika. Ciprijan je to govorio i otvoreno, uvjeren da je i progone protiv Kristovih vjernika poticao neprijatelj ljudskoga roda koji se suprotstavljao djelu spasenja, ali kad je shvatio da Krist odnosi pobjedu te da progone ne sprječavaju ljude da se s poganstva obraćaju Bogu živomu, odlučio je promijeniti taktiku te je iznutra htio rastočiti vjeru Crkve i oslabiti zajedništvo vjernika: „Ali pošto je protivnik vidio napuštene kumire i da je bezbrojni narod ostavio njegova mjesta i hramove, smislio je novu prijevaru da pod samim plaštem kršćanskoga imena zavara neoprezne. Pronašao je krivovjerja i raskole. Pomoću njih uništava vjeru, iskrivljuje istinu, raskida jedinstvo” (*Jedinstvo Katoličke Crkve* 3). Prema Ciprijanu, kako je razvidno, dva su načina na koja je se sotona iznutra suprotstavljao Kristu i njegovoj Crkvi, a imala su istovjetan učinak. Jedan od načina bila su krivovjerja, a drugi su bili raskoli. Premda u samim počecima nisu imali istu težinu,

učinak im je ipak bio isti. Jer nije bilo krivovjerja koje nije vodilo prema razdjeljivanju Crkve, kao što nije bilo ni raskola u Crkvi koji se nije ogrješio o neku od istina vjere, u najblažem slučaju o onu o jedinstvu Crkve.

S jedne strane, bi bilo korisno ako bi i danas u Crkvi, kako pastiri tako i teolozi, polazili od ovih temeljnih stavova od kojih polazi i sv. Ciprijan, svjestan zadaće Crkve, njezina poslanja i uloge za spasenje vjernika. Možda bi i danas bilo manje akademskih rasprava koje zbnunjuju, a više životnih spisa koji učvršćuju duše vjernika u stvarnom jedinstvu s Gospodinom. Vjerojatno bi bilo više čišćenja duša, a manje intelektualiziranja koje se ne temelji na Evanđelju. Bilo bi više i prašine na nogama koja se za noge hvata dok hodimo putem Gospodnjim, umjesto da se jalovo raspravlja o putovima kojima trebamo danas hoditi, a da nitko ne napravi korak i pomak prema spasenju ili da ne vodi duše iz dana u dan bliže Bogu. Bilo bi više svjedoka, a manje egzibicionista koji Isusov nauk izobličuju svojim vratolomijama.

S druge pak strane, čudno je da se oni koji i danas skreću na krive putove ne mareći za jedinstvo Crkve i za autentični evanđeoski nauk, uopće ne pitaju hode li autentičnim putem Gospodnjim, putem koji je on prokrčio idući pred nama našim zemaljskim bespućima, nego jednostavno polažu pravo hoditi 'krčeći nove putove', koji uopće nisu tako novi, već sasvim stari putovi grijeha, krivovjerja i raskola, na koje sotona odvodi mnoge duše u svojoj borbi protiv Crkve Božje. U tom smislu začuđuje da danas u Crkvi nema odlučne teološke reakcije na ugrozu jedinstva Crkve, kao što je bila ona Ciprijanova u Kartagi polovicom 3. stoljeća.

Između stare i nove istine

No uz ova zapažanja važno je donijeti i kriterije razlikovanja, jer su i u Ciprijanovo doba različite frakcije bile uvjerene da su u pravu.

U spomenutom spisu *Jedinstvo Katoličke Crkve* sveti Ciprijan, razmatrajući o biti tog jedinstva, nedvosmisleno tvrdi da je jedinstvo Katoličke Crkve utemeljeno na vjeri i na istini koju je donio Krist, što je prva važna činjenica koju valja naglasiti. Istina za svetog Ciprijana, međutim, valja istaknuti, nije bilo kakva prolazna i kratkotrajna istina, nego ona vječna i neprolazna. Istina na kojoj je utemeljena Crkva, odgovara vječnom Božjem planu spasenja, a nije samo provizorna usputna stvarnost u ljudskoj povijesti. A što sadržava, podrazumijeva i pretpostavlja ova istina, vidi se jasno i nedvosmisleno iz Božje objave koja je svoj vrhunac dosegнула u Kri-

stu. No pitanje istine i njezine autentičnosti u ranoj Crkvi imalo je specifičan kontekst. U sučeljavanju s poganskom mišlju kršćanstvu se spočitavalo da je mlada i novonastala religija koja nema trajnost tradicija. Time su poganski filozofi i govornici iznosili uvjerenje da se prava istina dokazivala trajnošću opstanka na povijesnoj sceni. Prema tome, određene filozofske škole i tradicije bile bi vjerodostojnije i vjerojatnije od istina Evandjelja, koje je bilo nekoliko stoljeća mlađe od, na primjer, Platonovih ili Aristotelovih djela. Ujedno valja istaknuti da je sličan prigovor protiv kršćana iznosilo i židovstvo. Prema židovskim autorima i autoritetima kršćani su unijeli promjene u starozavjetni nauk i predaje, te su kao takvi bili novotari koji su izokrenuli autentičnu vjeru naroda Božjega.

Na ovakve zamjerke kršćani su odlučno odgovarali, uvjereni da istina života, to jest istina o Bogu i čovjeku može biti samo jedna. I to ona koju je Bog objavio od samih početaka. U tom duhu kršćani se ne odriču starozavjetne objave samo zato što im židovi upućuju svoje prigovore. Kršćani su polazili od uvjerenja da postoji jedna jedinstvena istina o Bogu i čovjeku koju ljudi svojim snagama manje ili više poznaju, ali nisu kadri upoznati je u potpunosti. A da bi je upoznali u dostatnoj, spasenjskoj mjeri, Bog ju je tijekom povijesti objavljavao postupno, sukladno vlastitoj pedagogiji i sposobnosti ljudi da je prihvate. No nije ju mijenjao, već ju je dosljedno u različitim vremenima produbljavao i izričitiije tumačio određene vidove. Prva je Crkva vjerovala da ju je objavljavao najprije u svoje izabranom narodu, koji i izabire kako bi se preko njega objavio čovječanstvu, što doseže svoj vrhunac i puninu u Isusu iz Nazareta, potomku Davidovu po tijelu.

Objavom istine u Isusu Božja objava istine doseže svoj vrhunac, te je za kršćane bila uvijek stara i nova, jer istina je samo jedna. Stara je bila jer je sadržavala cjelokupnu Božju objavu od početka svijeta, promišljenu u svjetlu događaja Isusa Krista. Bila je nova jer je u Isusu objava dosegla puninu, te je s njime bilo objavljeno i mnogo toga što nije bilo objavljeno u Starom zavjetu u duhu spomenute dosljednosti. U Isusu je istina dosegla svoju puninu jer je on bio ispunjenje svih obećanja, te je bez Isusa Krista bilo nemoguće govoriti o pravoj istini. Polazeći od tih pretpostavki, jasno je zašto kršćani sebe pred poganima nisu držali nikakvom mladom i novonastalom religijom koja nema trajnost predaja, jer su sebe smatrali zajednicom koja čuva puninu objave i koja živi od ispunjenja vječnih Božjih obećanja. Držali su se nositeljima predaja starijih od poganskih, jer su i sve starozavjetne predaje smatrali doista svojima. Osim toga, pred židovstvom nisu sebe smatrali novotarima koji

su odbacili staro, a prigrlili novo, nego su tvrdili kako su ispunjenije svega što je Bog od početka htio i predvidio za ljudski rod. Zato nisu nikada odbacili Stari zavjet, nego su ga prigrlili i čvrsto držali kao svoj jer je sadržavao obećanja o Kristu i Crkvi. Glede Staroga zavjeta, nadalje, držali su da mu daju bolje, to jest jedino ispravno tumačenje kroz Isusovo spasenjsko djelovanje i istinu koju je objavio. Kršćani su, doista, dokazivali da se istina Evanđelja ne mjeri kronologijom, već Božjom objavom i voljom, premda nije bez kronologije, to jest povijesne trajnosti.

Iskonska istina

Na tragu te svijesti o vječnoj istini sveti Ciprijan dokazuje istinu o Crkvi i njezinu jedinstvu. Crkva je uvijek i stara i nova. Stara je jer postoji u vječnom Božjem planu spasenja, a nova je jer nikad nije otrcana i zastarjela. No to što je nova, nije tek neutemeljena novotarija upravo zato što njezini korijeni sežu u Božji iskon. Vječna istina postaje onda mjera po kojoj se ravna Crkva u vremenu. Crkva gradi svoje jedinstvo upravo na iskonskoj istini, te izgrađuju nju i sami sebe oni koji prigrljuju tu istinu. Vječna istina Evanđelja, ali i istina o Crkvi, po Ciprijanu nije stari utabani put koji nema svježine i koji ne vodi u budućnost, već, naprotiv, oni koji su u Crkvi, trebaju tu istinu živjeti na svjež i neponovljiv način. Ona nije put uhodane ljudske misli zapale u kolotečinu i nesposobne prihvatiti novost Božje istine koja iznenađuje svojom snagom i svježinom. No istina Evanđelja nije ni neka novotarija bez pokrića. Njezino je pokriće u Božjem iskonu, koji se očitovao u Božjoj objavi od samih njezinih početaka u Starome zavjetu. Stoga se i danas u našem vremenu jedinstvo Crkve mukotrpno probija kao živo jedinstvo, koje nije samo grčevito hvatanje za tradicionalne forme življenja, ali isto tako nije ni novotarenje koje luta od Božje objave iz koje izvire i Crkvi se daruje spasenjska spoznaja.

I kao što je cijela kršćanska istina trajno stara i uvijek mlada, tako i istina o Crkvi ulazi u ovu kategoriju istina i starih i mladih. Istina o jedinstvu Crkve utemeljena je u Božjem sada, u onim vječnim Božjim činjenicama koje hrane dušu, pa je treba i uzeti za hranu vjerničke duše. Jedinstvo Crkve stoga počiva na jedinstvu Božje istine i vječnog Božjeg plana spasenja, što se kasnije ispovijeda i u Ispovijesti vjere: Vjerujem u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu. Jedinstvo Crkve ne počiva na suglasju ljudi, manje ili više savršenom, i na njihovoj spremnosti da budu jedno, nego se jedinstvo Crkve temelji na iskonskoj volji Božjoj, jer je Bog od iskona imao plan za čovječanstvo koji se ostvario u Kristu i Crkvi.

U tom duhu, Crkva se, prema Ciprijanu, treba izboriti da svim vjernicima navijesti cjelovitu i utemeljenu istinu, koja je jedna jedinstvena staza od početaka ljudske povijesti do danas. Neprijatelj pak vjere nastoji vjernike izbaciti iz ravnoteže, bilo da ih želi ostaviti ili samo na starom putu koji ne dolazi do Krista, ili ih navesti na novi, koji je odlazak od Crkve, a time i od Krista: „One koje neprijatelj ne može zadržati u sljepoći staroga puta, vara ih i zaluđuje zabludom nove staze. Iz same Crkve grabi ljude. Oni su sebi umišljali da su se već primaknuli svjetlu i da su izbjegli noć svijeta, a on ih zbog neznanja opet ispunja drugim tamama” (*Jedinstvo Katoličke Crkve* 3).

Prava istina o jedinstvu Crkve odgovara iskonu, to jest nebeskom nauku i nebeskim otajstvima, kako će ustvrditi Ciprijan. Taj nebeski nauk je činjenica o Božjoj neprevarljivosti i dosljednosti. Bog odvijeka ima istinu koju ne mijenja, nego samo potpunije objavljuje, te je ona kao takva neprevarljiva jer izvire iz Neprevarljivoga. Nadalje, ta istina izvire iz otajstva njegova bitka koji je u sebi jedan, te i Crkvu obdaruje darom i povlasticom jedinstva, pa stoga nitko nema pravo djelovati protiv jedinstva utemeljenog na jedinstvu Presvetoga Trojstva: „Kaže Gospodin: ‘Ja i Otac jedno smo’. I opet je napisano o Ocu i Sinu i Duhu Svetome: ‘I trojica su jedno’. I onda da netko vjeruje kako se to jedinstvo što potječe iz božanske čvrstine i usko je vezano s nebeskim otajstvima može u Crkvi razoriti i rasplesti razdvojem suprotnih htijenja?! Tko se ne drži tog jedinstva, ne opslužuje Božji zakon. Ne čuva vjeru u Oca i Sina. Ne drži se ni života ni spasenja” (*Jedinstvo Katoličke Crkve* 6). Kako je očito, za svetoga Ciprijana istina o jedinstvu Katoličke Crkve ne može biti ni druga ni drugačija u odnosu na onaj iskon, to jest u odnosu na počelo iz kojeg je proizišla, a to je Trojedini Bog. Oni koji prave razdore u Crkvi, slijede put i primjere starozavjetnih otpadnika od Božjeg naroda koji su se bunili protiv svojih zakonitih poglavara i svećenika. Na takve Ciprijan primjenjuje riječi Gospodinova Evanđelja (usp. Mt 7,9), tvrdeći kako Božju naredbu zabacuju da uspostave svoju predaju (usp. *Jedinstvo Katoličke Crkve* 17-19).

Iz ovoga se daje iščitati da je jedinstvo Crkve istinska Božja i neprolazna odredba, te ga kao takvo treba sa strahopoštovanjem prihvatiti i njegovati i u naše vrijeme. Istine o Crkvi, njezinoj biti, njezinu ustroju i djelovanju treba pažljivo iščitavati iz Božje objave i iz vječnog plana spasenja koji izvire iz srca Božjega, bojeći se svake novotarije koja bi kompromitirala Božji plan, ali isto tako bježeći od napasti da živu istinu zatvorimo u krute forme prošlosti, sprječavajući njezin sjaj u aktualnom trenutku života Crkve. Zato je potrebna

velika ravnoteža da se jedinstvo Crkve ne rastoči hrpom ljudskih mišljenja koja se pozivaju na okolnosti života suvremenoga čovjeka, jednako kao što je ne treba lišiti života i pretvoriti je u okaminu bez duha svodeći je samo na tradicije prošlosti.

U potrebi jedinstva Crkve zrcali se iskonska istina o Božjem jedinstvu i njegova vječna potreba da njegova zajednica bude jedno, te se u njezinu sjaju i svjetlu vjera i teologija trebaju stalno ogledavati pridonoseći potom ljepoti lica Crkve. Vjerodostojan i skladan život Crkve postaje neizmjeran evangelizacijski kapital koji u svijetu svjedoči o živomu Bogu i njegovu planu spasenja, pa je zato od životne važnosti i za Crkvu i za svijet da Crkva živi i čuva svoje živo jedinstvo.

Ivan Bodrožić